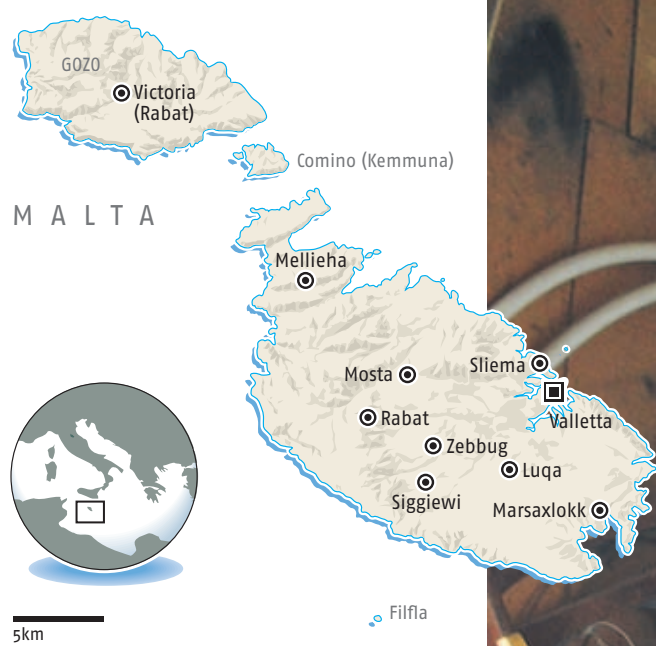

Maltezers maken het vuurwerk voor hun heiligenfeesten zelf. Dat resulteert nog weleens in ongelukken.

IMCO LANTING BEELD IMCO LANTING

Gevaarlijke festa's op

meer informatie

Tussen juni en september vinden in Malta ruim zeventig festa's plaats, elk met een eigen processie, optredens van de plaatselijke fanfare en grote vuurwerkshows.

Eind april vindt ieder jaar het internationaal vuurwerkfestival plaats.

► Meer info op visitmalta.com. Selecteer 'Village Festas' in het menu.

De 70-jarige Joseph maakt sinds zijn vijftiende vuurwerk.

Malta

Op een ponton in het azuurblauwe water van het haventje van Kalkara staan honderden heuphoge, dikke buizen, die met snoertjes onderling zijn verbonden. De buizen zijn tot de nok toe volgestouwd met vuurwerk, dat vanavond de lucht in zal gaan tijdens een grote show in de haven van Valletta, een kilometer verderop. Tussen de enorme pijpen scharrelen mannen – en één vrouw – die de laatste hand leggen aan de installatie. Ze komen uit drie verschillende dorpen in Malta – Qrendi, Luqa en Mgarr – waar ze in de plaatselijke vuurwerkfabriekjes alle pijpen, sterren en knalvuurwerk zelf in elkaar hebben geknutseld; vrijwillig. De vraag is nu welke van de drie het mooiste vuurwerk heeft gemaakt: de Lourdes-, de St. Andrew's- of toch de St. Mary's-vuurwerkfabriek? Hoe de uitslag ook wordt, ze behoren in elk geval tot de beste van het land. De overige 32 vuurwerkfabrieken in Malta – het eiland is niet groter dan Texel – doen niet mee aan de eindstrijd. Dat betekent niet dat ze zijn gesloten, want het eigenlijke hoogtepunt van het jaar vindt pas in de zomer plaats, wanneer in elk dorp de *festa* plaatsvindt. Festa's zijn plaatselijke feesten ter ere van beschermheiligen.

geen zorgen

Als buitenstaanders raken we toch enigszins nerveus van zo veel zeer licht ontbrandbaar chemisch materiaal, verzameld op een wiebelige schuit. Eén vonkje, één ondoordachte handeling, en het hele ponton vliegt met mensen en al de lucht in. Het

Het is een verslavende hobby. Jesmond besteedt elk vrij uurtje aan het maken van vuurwerk.

zou niet de eerste keer zijn dat er een ongeluk gebeurt met vuurwerk. Maar deze mensen lijken zich totaal geen zorgen te maken. Vuurwerk hoort dan ook bij Malta zoals tulpen bij Nederland. De traditie stamt uit de tijd dat het eiland in handen was van de roemruchte Ridderorde van Sint John, tussen 1530 en 1800. Elke benoeming van een grootmeester, geboorte van een prins of andere officiële gelegenheid werd opgeluisterd door vuurwerk en kanonschoten. De afzonderlijke dorpen eerden hun eigen beschermheiligen tijdens de jaarlijks *festa* 's, de dagenlange zomerfeesten. Het vuurwerk werd langzamerhand een onmisbaar onderdeel van de katholieke rituelen, waartoe ook de processie behoort. Tientallen dorpen openen hun eigen vuurwerkfabriekjes, genoemd naar de plaatselijke beschermheilige, en financieren die uit donaties van de bevolking. Onderling ontstond een vriendschappelijke competitie om het mooiste vuurwerk.

buskruit

Wie tijdens een rondrit op Malta goed kijkt, herkent een vuurwerkfabriek aan een rode vlag. In de Lourdes-fabriek Qrendi zijn nu maar een paar mensen aan het werk. Jesmond (47) leidt ons rond langs de gebouwtjes waar de verschillende ingrediënten van het vuurwerk, waaronder buskruit, magnesium, zwavel en kalium, gescheiden liggen opgeslagen. In elke ruimte hangen heiligenplaatjes, van Lourdes, Jezus en Maria. Op het binnenterrein liggen bergen buskruit op kleden te drogen. 'Ik werk hier al sinds m'n vijftiende, een leeftijd waarop de meesten beginnen', vertelt Jesmond.

'Op die leeftijd mag je de omhulsels en kokers voor het vuurwerk maken. Daarvoor gebruiken we oud papier en karton. Langzaam schuif je dan door naar de productie van het vuurwerk zelf.'

Het is een verslavende hobby, zo blijkt, want Jesmond besteedt elk vrij uurtje aan het maken van vuurwerk. Hij stelt ons voor aan Joseph, een 70-jarige eilandbewoner die met vuurwerk maken begon toen hij vijftien was. Joseph legt de laatste hand aan een metalen rad, dat behangen is met vuurpijlen en knalvuurwerk. 'Het rad van Catharina is gebaseerd op de Heilige Catharina, die in de vierde eeuw als martelares stierf door onthoofding. Eerder was ze op miraculeuze wijze ontsnapt aan een rad met scherpe ijzeren punten, waarmee keizer Maxentius haar wilde doden. Catharina wordt sindsdien met het rad geassocieerd en het neemt in de vuurwerktraditie op Malta een belangrijke plaats in. Een goed rad betekent dat het wordt aangedreven door het vuurwerk dat eraan is vastgemaakt.'

blikseminslag

Bij de toegangspoort van de fabriek hangt een plaque ter nagedachtenis aan een collega van Jesmond die in 2005 om het leven kwam nadat vuurwerk in zijn gezicht was geëxplodeerd. En zo komen we later ook ergens langs de kant van de weg een monumentje tegen voor twee zeventienjarige jongens die stierven door een vuurwerkonngeluk. Weer een ander drama, ook met dodelijke afloop, werd veroorzaakt door een blikseminslag in een pand dat vol lag met explosieve stoffen. In 2013 ging zelfs een hele fabriek op het bij Malta behorende eilandje Gozo de lucht in. Vier leden uit één gezin werden daarbij gedood. Zo zijn er sinds 1882 op Malta zo'n 170 doden gevallen door vuurwerk. Vele honderden raakten gewond. Er zijn inwoners van het eiland die vuurwerk liever afschaffen vanwege de risico's, dan wel de luchtvervuiling die het veroorzaakt. Toch wil het gros van de Maltezers daar niets van weten. Een *festa* zonder vuurwerk is simpelweg ondenkbaar. Jesmond: 'Die ongelukken zijn heel tragisch, maar af en toe gaat er gewoon iets mis. Ik, en velen met mij, zouden niet zonder dit werk kunnen. Ik geniet er veel te veel van. Als we na een heel intensieve periode, in de zomer dan eindelijk het resultaat zien van ons werk, geeft dat een enorme voldoening. We willen ons niet laten weerhouden door wat er eventueel kan gebeuren. Mijn vader vindt het trouwens maar niks dat ik dit doe. Ik begrijp hem wel een beetje. Hij is dokter geweest en heeft heel wat door vuurwerk veroorzaakte brandwonden behandeld.'

pijlen

De kade van de haven van Valletta, de hoofdstad van Malta, vult zich aan het begin van de avond langzaam met publiek. Een fanfare voert een processie aan die, tegen de stroom in, een ronde maakt. In de haven is het vuurwerkponton, waarop we vanochtend liepen, te zien. Als het eenmaal donker is, kondigt de presentator de drie vuurwerkfabrieken aan. Gefluit vanaf het water: daar gaan de eerste pijlen. In een mum van tijd is de lucht boven Valletta gevuld met kleuren, gesis en geknal. Gejuich vanuit het publiek na elke presentatie van exact zeven minuten. Ook Jesmond staat gespannen te kijken naar het resultaat van honderden uren gezwoeg. Hij kan straks een feestje vieren. 'Zijn' fabriek krijgt van de jury de meeste punten en wint de strijd om de eer van Malta dit jaar.

Het is een mooie opmaat voor het zomerfeest ter ere van de heilige Lourdes in zijn geboortedorp Qrendi. Dan gaat weer een nieuwe lading zelfgemaakt vuurwerk de lucht in. En natuurlijk vertrouwt Jesmond erop dat er in de tussentijd geen vonkje de verkeerde kant op springt. ■

Een ponton vol vuurwerk in de haven van Kalkara.

Een 'rad van Catharina' in volle actie.

Jesmond met zijn zelfgemaakte vuurwerk op het binnenterrein van de Lourdes-vuurwerkfabriek.